

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuonna 2024

KH 23.09.2024 § 306
1530/02.05.01.00.00/2023

Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos esitetyjä toimenpiteitä tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyyn talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päätäntävällässä olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalousettä investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen johdosta. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin.
3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainitun lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen on käytettävissä enintään 10 000 000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 45 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan mennessä. Hakemukset tulee toimittaa 24.9.2024 klo 16.15 mennessä. Kuntien harkinnanvaraisesta valtionosuuksien korotuksesta päättää valtiovarainministeriön esityksestä valtioneuvosto. Kuntien valtionosuuslain 46 §:n 6 momentin mukaan korotuksen maksamisen ajankohdasta päättää valtiovarainministeriö. Myönnetty korotukset maksetaan kuitenkin vuoden 2024 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriön ohjeistuksen mukaan hakemuksessa tulee yksilöidä kaikki perusteet ja erityisolosuhteet, joita kunta pitää syynä kuluvan vuoden talouden poikkeuksellisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin. Perusteluissa on syytä painottaa sellaisia tietoja, joita ei saada yleisistä tilastoista tai Valtiokonttorille raportoiduista taloustiedoista. Mikäli kunta on hakenut korotusta myös edellisenä vuonna, perusteluissa tulee ilmetä syyt korotuksen hakemiselle peräkkäisinä vuosina. Hakemuksessa tulee arvioida erityisesti vuoden 2024 tilannetta. Perusteluissa tulee esittää myös ne toimenpiteet, joita kunta on tehnyt tai on tekemässä poikkeuksellisten tai tilapäisten talousvaikeuksien korjaamiseksi.

Kaupungin talouden tilanne on haastava. Kaupungin talouden vaikeudet eivät harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen ehtojen mukaisesti kuitenkaan ole

tilapäisiä ja poikkeuksellisia, vaan ensisijassa rakenteellisia. Taustalla on erityisesti kaupungin tulokertymän – verotulojen ja valtionosuuksien – tason vakiintuminen sote-uudistuksen jälkeiselle aiempaa matalammalle tasolle. Talouden tasapainottamiseksi kaupunginvaltuusto on 17.6.2024 hyväksynyt talouden sopeutuksen linjaukset, joihin sisältyvillä toimenpiteillä tavoitellaan pysyviä muutoksia menorakenteeseen ja/tai tulokertymään, jotta verorahoituksen ja palvelutoiminnan menojen vastaavuus saadaan tasapainoon. Kaupungin taseessa on myös ylijäämäpuskuria. Ylijäämä alenee lähivuosina, mutta taseeseen ei arvioida kertyvän alijäämää, mikäli suunnitellut talouden tasapainotustoimenpiteet saadaan toteutettua.

Oheismateriaalina ohje kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakemiseen vuonna 2024.

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää

olla hakematta harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.